

Urszula Szulczyńska
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

OCENA FORM AKTYWIZACJI ZAWODOWEJ OSÓB BEZROBOTNYCH ORAZ FUNKCJONOWANIA POWIATOWYCH URZĘDÓW PRACY – PRZYKŁAD KLIENTÓW POWIATOWEGO URZĘDU PRACY WE WRZEŚNI

Abstract

Assessment of forms of the job activation of unemployed people and of functioning of district labor offices – example of customers of District Labor Office in Września

In the article are presented the results of the questionnaire survey. Its purpose was determining the scope of use by unemployed people from different forms of the job activation, the identification of most needed and effective forms and making an appraisal by unemployed persons of selected aspects of activity of district labor offices.

Key words: unemployment, evaluation of forms of job activation of unemployed people, assessment of functioning of district labor offices

Streszczenie

W artykule przedstawiono wyniki badania ankietowego, którego celem było określenie zakresu korzystania przez bezrobotnych z różnych form aktywizacji zawodowej, identyfikacja form najbardziej potrzebnych i skutecznych oraz dokonanie przez bezrobotnych oceny wybranych aspektów działalności powiatowego urzędu pracy.

Słowa kluczowe: bezrobocie, ocena form aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych, ocena funkcjonowania powiatowych urzędów pracy

Wstęp

Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych jest istotnym elementem polityki państwa w odniesieniu do rynku pracy. Ważnym aspektem tej polityki jest zarówno jej skuteczność, jak i efektywność. Celem pracy jest dokonanie oceny form aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych oraz funkcjonowania urzędów pracy na podstawie wyników badania ankietowego przeprowadzonego wśród bezrobotnych zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy (PUP) we Wrześni. Cele szczegółowe tego badania obejmowały: zakres korzystania przez bezrobotnych z różnych narzędzi ich aktywizacji zawodowej, identyfikację najbardziej potrzebnych oraz skutecznych w opinii respondentów form tej aktywizacji, dokonanie przez bezrobotnych oceny wybranych aspektów działalności powiatowego urzędu pracy oraz poszczególnych jego komórek. Badania pod kierunkiem autorki przeprowadziła na potrzeby swej pracy magisterskiej Izabela Kocjan, pracownica PUP we Wrześni.

Charakterystyka poziomu bezrobocia w powiecie wrzesińskim

Powiat wrzesiński leży w centrum województwa wielkopolskiego. W jego skład wchodzi pięć gmin – cztery gminy miejsko-wiejskie: Miłosław, Nekla, Pyzdry i Września, oraz jedna gmina wiejska – Kołaczkowo. Powiat ten położony jest w zachodnio-środkowej części pasa Wielkich Dolin, zwanej Pojezierzem Wielkopolskim. Na jego terenie znajdują się dwa parki krajobrazowe: Nadwarciański oraz Żerkowsko-Czeszewski, co stanowi dogodną bazę do rozwoju turystyki wypoczynkowej i agroturystyki. Stolicą powiatu jest miasto Września, pełniąca dla niego funkcję centrum administracyjno-gospodarczego.

Na terenie powiatu wrzesińskiego mieszka nieco ponad 75 tys. osób [Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2011], co stanowi 2,19% ludności województwa wielkopolskiego. Odsetek kobiet przewyższa w powiecie o 2 punkty procentowe odsetek mężczyzn. Sprawia to, że w statystyce województwa wielkopolskiego powiat zajmuje 13. miejsce pod względem liczby kobiet przypadających na 100 mężczyzn na łączną liczbę 35 powiatów [Urząd Statystyczny w Poznaniu, 2011]. Z kolei struktura wiekowa mieszkańców powiatu nieco różni się od struktury wiekowej mieszkańców województwa. Odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym wynosi w powiecie 20,47%, podczas gdy w województwie wynosi on 19,80%. Zaś odsetek ludzi w wieku poprodukcyjnym jest o 0,74% mniejszy niż w całym województwie. Powoduje to, że odsetek osób w wieku produkcyjnym jest w powiecie wrzesińskim podobny jak w województwie wielkopolskim i kształtuje się na poziomie 65%. Wskaźnik obciążenia ekonomicznego mierzony liczbą osób w wieku nieprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym jest w powiecie nieco niższy niż w całym województwie i wynosi 53,99 osoby, podczas gdy w województwie 54,14 osoby. Pomimo tego jednak stopa bezrobocia

jest w nim stosunkowo wysoka. Charakterystykę poziomu bezrobocia w powiecie wrzesińskim na tle województwa oraz całego kraju prezentuje tabela 1.

Tabela 1

Stopa bezrobocia rejestrowanego w powiecie wrzesińskim na tle województwa wielkopolskiego i kraju (stan na koniec lipca każdego roku)

Okres	Stopa bezrobocia w %		
	Powiat wrzesiński	Województwo wielkopolskie	Kraj
2004	23,0	16,8	19,5
2005	17,9	15,1	21,1
2006	19,1	12,9	16,0
2007	14,2	9,1	12,2
2008	10,6	6,2	9,4
2009	10,5	6,3	9,6
2010	13,2	8,8	11,6
2011	13,1	8,6	11,8
2012	13,5	9,1	12,3

Źródło: Dane Powiatowego Urzędu Pracy we Wrześni.

Jak wynika z zamieszczonych w niej liczb, w okresie od 31 lipca 2004 do 31 lipca 2012 stopa bezrobocia w powiecie kształtowała się na poziomie znacznie wyższym od stopy dla całego województwa wielkopolskiego oraz, z wyjątkiem roku 2005, była wyższa od stopy bezrobocia dla Polski. W powiecie dominuje bezrobocie o charakterze strukturalnym. Znaczna część osób bezrobotnych na tym terenie to osoby długotrwale bezrobotne. Aż 86% pozostających bez pracy stanowią osoby bez prawa do zasiłku. Bezrobocie w powiecie stanowi poważny problem dla ludzi młodych, bowiem aż 34% osób bezrobotnych na tym terenie stanowią osoby do 28. roku życia. Powoduje to, że powiat wrzesiński stanowi jeden z regionów, w którym zjawisko bezrobocia winno być uważnie obserwowane i analizowane. Dlatego też wśród osób bezrobotnych zamieszkujących ten region zdecydowano się przeprowadzić badanie, którego wyniki przedstawiono w dalszej części niniejszego opracowania.

Należy wspomnieć, że PUP we Wrześni realizuje założenia polityki rynku pracy poprzez aktywne formy aktywizacji zawodowej bezrobotnych wynikające z ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Aktywizacja odbywa się poprzez kierowanie bezrobotnych do uczestnictwa w programach, których założeniem jest realne przeciwdziałanie bezrobociu. Są to tzw. aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu, do których można zaliczyć: roboty publiczne, prace interwencyjne, szkolenia, udzielanie dotacji na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej, organizowanie staży i przygotowania zawodowego, pośrednictwo pracy, a także organizowanie prac społecznie użytecznych we współpracy z ośrodkami pomocy społecznej. W latach 2007–2010 do wykonywania robót publicznych

PUP we Wrześni skierował 523 osoby, do robót publicznych – 79 osób. Do odbycia stażu skierowano 3083 osoby, a do uczestnictwa w przygotowaniu zawodowym wysłano 761 osób. Na szkolenia grupowe i indywidualne skierowano odpowiednio 1377 i 77 bezrobotnych. W tym samym okresie dotację na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej uzyskało 499 osób, a refundację kosztów związanych z zatrudnieniem osoby bezrobotnej – łącznie 127 jednostek gospodarczych. W ramach pośrednictwa pracy PUP pozyskał 7408 ofert pracy, a w ramach programu EURES, dla osób chcących podjąć pracę za granicą, udzielono 3996 porad oraz zarejestrowano 2798 ofert pracy poza granicami Polski. Prowadzono w urzędzie również doradztwo zawodowe. W wymienionym okresie udzielono 2064 informacji zawodowych, 7413 porad zawodowych, a w zajęciach grupowych uczestniczyło 659 osób. Do prac społecznie użytecznych w tym samym czasie zostało skierowanych 228 bezrobotnych [PUP we Wrześni].

Struktura badanej próby

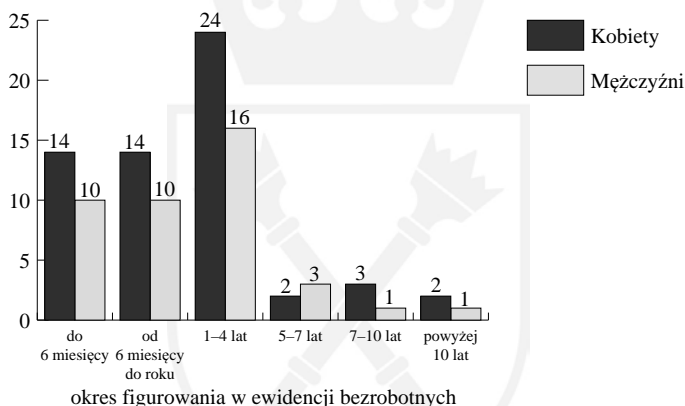
Badanie przeprowadzono na próbie 100 osób zarejestrowanych jako osoby bezrobotne w PUP we Wrześni. Objęło ono osoby, które podczas wizyty w urzędzie wyraziły chęć uczestnictwa w badaniu. Grupie tej rozdano kwestionariusze ankiety składające się z 29 pytań, wśród których przeważały pytania zamknięte. Część pytań miała charakter półotwarty. Tylko jedno pytanie w kwestionariuszu było pytaniem otwartym. W pytaniach dotyczących faktów odpowiedzi przedstawiono w postaci kafeterii, natomiast w pytaniach o opinie zastosowano skale pozycyjne, skale Stapela, skale Likerta oraz skale różnic semantycznych.

Wśród ankietowanych 59% stanowiły kobiety, co jest zgodne ze strukturą bezrobotnych powiatu wrzesińskiego pod względem płci. Udział bezrobotnych kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych w powiecie według stanu na koniec lipca 2012 roku wynosił bowiem 60%. Jeżeli chodzi o strukturę respondentów pod względem wieku, to 38% wśród nich stanowiły osoby relatywnie młode, tj. osoby poniżej 28 lat. Nieco mniej liczną grupę (34% badanych) stanowiły osoby z przedziału wiekowego 28–44 lata. Pozostałą część próby (28%) stanowiły osoby w wieku 45 lat i więcej. Prawdopodobnie stosunkowo młody wiek badanych wpłynął na ich strukturę pod względem stanu cywilnego, bowiem aż 52% respondentów stanowiły osoby stanu wolnego.

Wśród ankietowanych 51 osób deklarowało wykształcenie co najmniej średnie. Z tej liczby 15 osób posiadało wykształcenie średnie ogólnokształcące, 23 osoby – średnie techniczne, 5 osób – wykształcenie pomaturalne lub policealne, a 8 osób – wykształcenie wyższe. Najbardziej liczną grupę badanych stanowiły osoby z wykształceniem zawodowym (29 osób). Pozostałe 20 osób przyznało się do wykształcenia gimnazjalnego lub niższego. Większość badanych (64%) mieszkała w mieście. Pozostałe 36% zamieszkiwało tereny wiejskie.

Istotnym czynnikiem charakteryzującym osoby bezrobotne jest długość fi-gurowania w ewidencji bezrobotnych. Czynnikiem ten z jednej strony determinuje

wartość tych osób na rynku pracy; bowiem osoby niepracujące przez długi okres tracą z czasem swoje kwalifikacje i umiejętności zawodowe, a także nawyki solidnej pracy [Kwiatkowski, 2002]. Dlatego pracodawcy nie chcą zatrudniać kogoś, kto przez dłuższy okres był bezrobotnym, i uważają, że w czasie bycia bezrobotnym stał się on mniej wartościowym potencjalnym pracownikiem. Z drugiej strony długość okresu bycia bezrobotnym wpływa na stan psychiczny bezrobotnego. Zwiększa się jego zależność od innych ludzi, rodziny, przyjaciół czy też pracowników różnych instytucji państwowych, co wprowadza osobę bezrobotną w stan przygnębienia, niskiej samooceny i ogólnego załamania [Borkowski, Marcinkowski, 1999]. To zaś ma determinować rodzaj i intensywność działań podejmowanych w celu poszukiwania pracy. Strukturę ankietowanych według płci i czasokresu figurowania w rejestrze bezrobotnych prezentuje wykres 1. Wynika z niego, że wśród badanych dominowały osoby o czasokresie pozostawania bezrobotnymi z przedziału od roku do czterech lat, a więc osoby ze stosunkowo długim stażem jako bezrobotne.

Wykres 1. Struktura respondentów według płci i czasokresu pozostawania w rejestrze osób bezrobotnych

Źródło: Badania przeprowadzone w ramach seminarium magisterskiego prowadzonego przez autorkę.

Badanych pytano również, ile razy rejestrowali się oni jako osoby bezrobotne. Okazuje się, że najczęściej z nich (51% ogółu) wybrało odpowiedź 2–3 razy. 22% ankietowanych odpowiedziało, że zarejestrowali się po raz pierwszy. Taka sama liczba osób deklarowała, że w rejestrze bezrobotnych figurowały 4–5 razy. Niewielki odsetek osób w rejestrze bezrobotnych figurował 6 razy i więcej. Kolejne pytanie dotyczyło przyczyn rejestracji respondentów w ewidencji osób bezrobotnych. W odpowiedzi na to pytanie aż 85 osób wskazało, że główną jego przyczyną była chęć znalezienia pracy. Drugim najczęściej wymienianym głównym powodem figurowania w rejestrze bezrobotnych była chęć uzyskania ubezpieczenia zdrowotnego. Odpowiedzi takiej udzieliły 44 osoby.

Kolejna pod względem liczby wskazań była chęć skorzystania z pomocy finansowej udzielanej przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej. Inne przyczyny, takie jak uzyskanie świadczenia przedemerytalnego, chęć odbycia stażu zawodowego, uzyskanie środków na rozpoczęcie działalności gospodarczej, podjęcie prac interwencyjnych lub robót publicznych oraz chęć figurowania w rejestrze osób bezrobotnych, wymieniane były przez znikomą liczbę osób.

Ocena działalności urzędu pracy przez bezrobotnych

Istotą działalności urzędów pracy jest udzielanie pomocy osobom bezrobotnym w jej pozyskaniu. Stąd na wstępie zapytano osoby badane, czy kiedykolwiek podjęły pracę wskutek działalności urzędu pracy. Na to pytanie negatywnie odpowiedziało 68% respondentów, co wskazywałoby na niską skuteczność pracy PUP we Wrześni. Po odrzuceniu odpowiedzi negatywnych udzielonych przez osoby figurujące w rejestrze bezrobotnych po raz pierwszy okazuje się, że spośród osób figurujących w statystyce bezrobotnych kolejny raz prawie 70% badanych znalazło pracę dzięki działalności urzędu, co świadczy o stosunkowo dużej skuteczności jego działań. Ponadto udzielenie skierowania do pracy nie zawsze kończy się jej podjęciem. Ostateczny rezultat zależy bowiem nie tylko od chęci podjęcia pracy przez osobę zarejestrowaną jako bezrobotna, ale także od jej kompetencji i umiejętności przedstawienia siebie pracodawcy jako potencjalnie wartościowego pracownika.

Wykorzystanie urzędów pracy jako rozwiązania nakierowanego na promocję zatrudnienia i pomoc osobom pozostającym bez pracy opiera się na założeniu, że jest to instytucja wspierająca indywidualną aktywność tych osób. Dlatego też ankietowanych zapytano o to, czy poszukują oni pracy we własnym zakresie. Na to pytanie twierdząco odpowiedziało 94% respondentów. Zatem można domniemywać, że 6% spośród pytaných albo przyjmuje postawę roszczeniową wobec instytucji rynku pracy, albo też nie jest zainteresowanych uzyskaniem zatrudnienia.

Następnie badane osoby poproszono o określenie częstotliwości korzystania z wybranych źródeł informacji na temat dostępnych miejsc pracy. Ich odpowiedzi przedstawia tabela 2. Z zawartych w niej danych wynika, że bezrobotni poszukujący pracy we własnym zakresie uznają się za stosunkowo aktywnych. Poszukują bowiem pracy, opierając się na informacjach z wielu źródeł. Na uwagę zasługuje fakt, że osobisty kontakt z PUP jest źródłem wykorzystywanym stosunkowo często, pomimo pewnej uciążliwości w porównaniu do łatwości związanej z wykorzystaniem w tym celu informacji publikowanych w Internecie. Prawdopodobnie dlatego ostatnie z wymienionych źródeł informacji jest wykorzystywane stosunkowo najczęściej, bowiem aż 30% osób deklaruje, że wykorzystuje je bardzo często, a 38%, że często. Aż 71% badanych zaznaczyło odpowiedź, że nie korzysta z żadnego innego niż wymienione źródła informacji o ofertach pracy. Natomiast aż 21 osób stwierdziło, że korzysta z innych źródeł, lecz ich nie podało, pomimo prośby przedstawionej w pytaniu. Jak wynika z liczb przedstawionych w tabeli 2,

nie wszystkie osoby odpowiedziały, z jaką częstotliwością korzystają z podanych źródeł informacji. Dlatego też odpowiedzi nie sumują się do 94%.

Tabela 2

Struktura badanych według źródła informacji na temat dostępnych miejsc pracy oraz częstotliwości korzystania z nich

Rodzaj źródła	Częstotliwość korzystania				
	Brak wykorzystania	Korzystanie bardzo rzadkie	Korzystanie rzadkie	Korzystanie częste	Korzystanie bardzo częste
	Liczba wskazań				
PUP	5	12	25	46	6
Internet	5	8	13	38	30
Osobiście	6	12	19	35	12
Prasa	4	6	15	50	19
Znajomi/krewni	10	8	18	42	16
Inne źródła	71	2	10	9	2

Źródło: Badania przeprowadzone w ramach seminarium magisterskiego prowadzonego przez autorkę.

Respondentów poproszono o wyrażenie opinii na temat pracy rządu oraz urzędów pracy w związku ze skutecznym zwalczaniem bezrobocia, a także na temat znajomości przepisów ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy – głównego aktu prawnego regulującego działania interwencyjne na rynku pracy. Odpowiedzi bezrobotnych poddano tabulacji. Ich opinie w wymienionych kwestiach prezentuje tabela 3.

Tabela 3

Opinie bezrobotnych na temat skuteczności działań zwalczających bezrobocie

Badane kwestie	Warianty odpowiedzi				
	Nie zgadzam się w ogóle	Nie zgadzam się częściowo	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Zgadzam się	Zgadzam się całkowicie
	Liczba wskazań				
Rząd skutecznie oddziałuje na gospodarkę w celu zwalczania bezrobocia	11	22	58	8	1
Znam ustawę o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy	3	7	59	24	0
Uważam, że urzędy pracy realizują zadania wynikające z tej ustawy	2	7	62	27	2

Źródło: Badania przeprowadzone w ramach seminarium magisterskiego prowadzonego przez autorkę.

Jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli 3, około 60% respondentów nie wyraziło zdecydowanej opinii w wymienionych sprawach, wybierając wariant odpowiedzi: ani się zgadzam, ani się nie zgadzam. 33 osoby nie zgodziły się z opinią, że rząd prowadzi skuteczną walkę z bezrobociem. Zatem liczba osób oceniających negatywnie skuteczność rządu w walce z bezrobociem dość znacznie przewyższyła liczbę osób oceniających ją pozytywnie. Tylko 24 osoby stwierdziły, że znają wymienioną ustawę, zaś 29 osób stwierdziło, że urząd pracy realizuje zadania z niej wynikające. W pytaniu o znajomość ustawy liczba odpowiedzi nie sumuje się do 100, ponieważ nie wszystkie osoby wybrały którykolwiek w przedstawionych wariantów odpowiedzi.

Kolejnym zagadnieniem poddanym badaniu było przekazywanie przez pracowników PUP informacji o zmianach regulacji prawnych dotyczących osób bezrobotnych. Opinie badanych wyskalowano według skali Stapela [Kaczmarczyk, 2003]. Respondenci zostali poproszeni o ocenę tempa i jasności przekazywanych informacji o zmianach zachodzących w regulacjach prawnych w skali od -2 do +2. W odpowiedzi 22 osoby zaznaczyły wariant 0, a 38 osób wariant +1. Najwyższą ocenę (+2) przyznało pracownikom PUP we Wrześni 31 osób. Ocenę najniższą (-2) przyznała tylko 1 osoba, a ocenę -1 zaznaczyły 2 osoby.

Bardzo wysoko została również oceniona przejrzystość przekazywanych informacji: ocenę +2 zaznaczyły 33 osoby, a +1 – 38 osób. Neutralną liczbę 0 wybrało 26 osób. Tylko 3 osoby wystawiły tej cesze ocenę zdecydowanie negatywną (-2). Na podstawie powyższych danych można stwierdzić, że w opinii badanych pracownicy Urzędu przekazują informacje o regulacjach dotyczących bezrobotnych w miarę możliwości na bieżąco i w sposób bardzo przejrzysty.

Ponadto badano opinie ankietowanych dotyczące innych aspektów funkcjonowania urzędu pracy we Wrześni. Ich podsumowanie znajduje się w tabeli 4.

Respondenci wysoko ocenili działalność powiatowych urzędów pracy pod względem pomocy osobom bezrobotnym, czytelności informacji oraz wiedzy o jej źródłach (por. pierwsze trzy kwestie zamieszczone w tabeli). 3% bezrobotnych uważa, że oferty pracy zgłaszane do urzędu są ofertami tzw. uczciwej pracy, jednak 45 osób nie określiło dokładnie swojego stanowiska w tej sprawie. Bardzo duże poparcie uzyskało stwierdzenie, że urzędy pracy powinny mieć możliwość kontrolowania pracodawców zgłaszających oferty pracy (u 80 osób na 100). Stwierdzenie, że skierowanie do pracy zwiększa możliwość zatrudnienia uzyskało poparcie u 37 osób. Może cieszyć opinia osób bezrobotnych (33 osoby), że w urzędach nie ma tzw. ofert spod lady, ednakże 24 osoby utrzymują, że takie oferty istnieją.

W trosce o uzyskanie przez klientów urzędu pracy zadowolenia z udzielanych im usług zapytano ankietowanych o to, jaki element obsługi jest dla nich najważniejszy. Po przeanalizowaniu udzielonych odpowiedzi należy stwierdzić, że dla bezrobotnych kompetencje pracownika urzędu nie są najważniejsze. Ten element za najważniejszy uznało niewiele ponad 40% osób. Najistotniejsza jest sprawna i szybka obsługa – 66 na 100 badanych uznało ją za najważniejszą. Żadna z osób odpowiadających nie zaznaczyła innej odpowiedzi niż te, które były podane w kafeterii pytania.

Tabela 4

Opinie badanych na temat wybranych aspektów działań urzędów pracy

Badane kwestie	Warianty odpowiedzi				
	Nie zgadzam się w ogóle	Nie zgadzam się częściowo	Ani się zgadzam, ani się nie zgadzam	Zgadzam się	Zgadzam się całkowicie
	Liczba wskazań				
Funkcjonowanie urzędów pracy jest nastawione na efektywną pomoc bezrobotnemu	6	8	28	5	7
Wiem, gdzie szukać informacji o działaniach PUP we Wrześni	3	6	24	56	11
Sposób prezentowania informacji o działaniach PUP we Wrześni jest dla mnie zrozumiały	1	1	26	58	14
Oferty pracy zgłaszane do urzędu są ofertami tzw. uczciwej pracy	5	8	45	3	3
Urzędy pracy powinny mieć możliwość kontrolowania pracodawców zgłaszających oferty pracy	1	3	16	41	39
Skierowanie do pracy przez urząd zwiększa szanse na zatrudnienie	0	12	40	37	11
Bardziej intratne oferty pracy są proponowane znajomym urzędników urzędu pracy	8	25	43	17	7

Źródło: Badania przeprowadzone w ramach seminarium magisterskiego prowadzonego przez autorkę.

Zgodnie ze standardami oraz ochroną danych osobowych, podczas rozmów powinna być zachowana zasada poufności rozmów. Wśród 100 ankietowanych 80 uważa, że taka poufność zostaje zachowana. Odpowiadając na kolejne pytanie, o sprawność obsługi w urzędzie, 82% klientów oceniło ją dobrze, zaś 18% nie miało zdania na jej temat. Żaden z klientów nie wybrał oceny negatywnej.

Dalej poproszono respondentów o ocenę poszczególnych komórek urzędu. W pytaniu nie uwzględniono wszystkich jego komórek funkcjonujących, lecz tylko te, z którymi styczność mają osoby bezrobotne. Z odpowiedzi wynika, że pracę większości komórek badani ocenili dobrze. Najwyższe noty uzyskały komórka zajmująca się pośrednictwem pracy oraz dział informacji. Dział doradztwa zawodowego i klub pracy uzyskały najwięcej odpowiedzi wymijających,

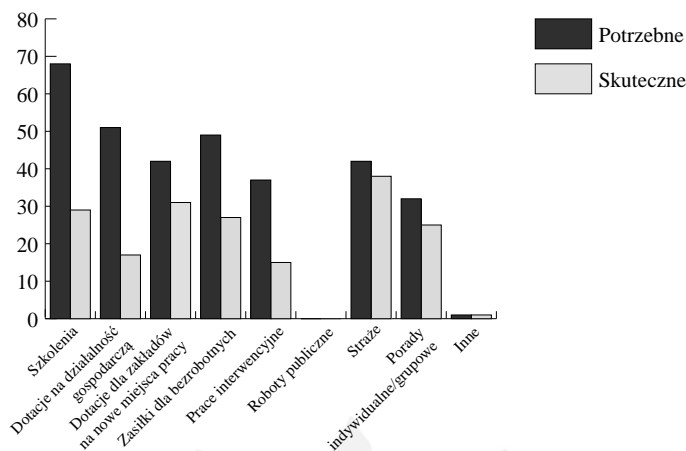
tj. nie mam zdania. Może to być spowodowane faktem, że pewna grupa osób bezrobotnych nie miała kontaktu z tymi jednostkami i w związku z tym nie czuła się uprawniona do dokonywania ocen tych komórek.

Ocena przez bezrobotnych wybranych form aktywizacji zawodowej i ich dostępności

Skuteczność form aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych zależy od ich rodzaju oraz zakresu stosowania. Dlatego ankietowanych zapytano o to, które z form aktywizacji zawodowej bezrobotnych są w ich opinii najbardziej potrzebne i skuteczne. Ponieważ respondenci wybierali więcej niż jedną spośród wymienionych form aktywizacji, odpowiedzi nie sumują się do 100%. Na wykresie 2 przedstawiono odsetek osób uznających wymienione w pytaniu formy za najbardziej potrzebne i skuteczne. Jak wynika z wykresu, badani odczuwali potrzebę wykorzystania różnych form wsparcia, jednak ich opinie w sprawie skuteczności tych form nie były zbyt optymistyczne. Okazuje się, że formy aktywizacji uznane przez największą grupę bezrobotnych za najbardziej potrzebne zostały przez stosunkowo najmniejszą grupę osób uznane za formy najbardziej skuteczne. Dotyczy to szkoleń, dotacji na własną działalność gospodarczą bezrobotnych oraz zasiłków dla bezrobotnych. Największa grupa osób za najbardziej skuteczne uznała staże zawodowe oraz dotacje dla zakładów pracy. Kolejną uznaną za najbardziej skuteczną formą aktywizacji okazały się szkolenia, pomimo iż za najbardziej skuteczną formę aktywizacji bezrobotnych uznało ją o prawie 40% badanych mniej niż tych, którzy uznali ją za najbardziej potrzebną. Tak duża różnica w opiniach może wynikać z faktu, że odbyte szkolenie nie gwarantuje uzyskania pracy. Zaś wśród osób, które odbyły staż zawodowy, wiele osób zyskuje zatrudnienie. Można domniemywać, że wielu ankietowanych uważa, iż dla pracodawców doświadczenie zawodowe jest bardziej cenne niż wykształcenie formalne.

Osoby badane zapytano o to, czy wiedzą, gdzie szukać informacji na temat szkoleń organizowanych przez PUP. Okazało się, że zdecydowana większość z nich, bo aż 83%, na pytanie to odpowiedziała twierdząco. Następnie zadano pytanie, z jakich źródeł informacji na temat szkoleń ankietowani korzystali. Wielu respondentów korzystało z więcej niż jednego źródła informacji. Dla największej grupy (61% ogółu) źródłem tym byli pracownicy PUP. Druga pod względem liczebności grupa badanych (40%) jako źródło podała tablicę ogłoszeń PUP. 22 osoby deklarowały korzystanie w tym celu ze strony internetowej urzędu, a 11 osób – z informacji przekazanych przez znajomych lub rodzinę. W niewielkim zakresie w tym celu wykorzystano informacje z ośrodków pomocy społecznej oraz z ogłoszeń prasowych.

Bardzo istotnym narzędziem aktywizacji zawodowej osób bezrobotnych mogą być dobrane do potrzeb rynku pracy szkolenia zawodowe. Dlatego bezrobotnych zapytano o to, czy proponowane szkolenia są dostosowanie do ryn-

Wykres 2. Odsetek respondentów uznających wybrane formy aktywizacji zawodowej bezrobotnych za najbardziej potrzebne i skuteczne

Źródło: Badania przeprowadzone w ramach seminarium magisterskiego prowadzonego przez autorkę.

ku pracy, oraz o to, jaka tematyka szkoleń byłaby adekwatna do potrzeb tych osób. Największa liczba badanych (35% ogółu) była zdania, że szkolenia proponowane przez PUP we Wrześni tylko częściowo są dostosowane do potrzeb tego rynku. 28 osób uważało, że tematyka szkoleń pokrywa się z potrzebami rynku pracy. Prawie tyle samo osób (27) nie miało zdania w tej kwestii. Na prośbę o wymienienie tematów szkoleń, które spełniałyby oczekiwania badanych, odpowiedziało tylko 16% z nich. Jak się okazało, tematyka proponowanych szkoleń w większości pokrywała się z tematyką szkoleń organizowanych przez urząd pracy. Wymieniono bowiem kurs obsługi kasy fiskalnej, kurs operatora wózka widłowego, kurs spawania, kurs księgowości komputerowej oraz kurs opiekuna osób starszych z nauką języka niemieckiego. Tylko jedna osoba wymieniła szkolenie nieorganizowane przez urząd pracy, a mianowicie kurs na trenera fitness.

Następną kwestią, o którą pytano badanych, była ich ocena w sprawie rodzaju i poziomu barier dostępności do szkoleń. Samo bowiem zadeklarowanie przez bezrobotnego chęci uczestnictwa w szkoleniu nie gwarantuje mu otrzymania takiej formy wsparcia. Opinie badanych w tej kwestii przedstawiono w tabeli 5. Wynika z niej, że w opinii osób ankietowanych poziom wymienionych barier nie jest zbyt wysoki. Wszystkie bariery przez ponad połowę respondentów zostały uznane za niskie lub średnie. Jak się okazuje, za stosunkowo największą barierę dostępu do szkoleń uznano zbyt długi okres oczekiwania na szkolenie, tj. okres od zapisu do przystąpienia do szkolenia.

Tabela 5

Struktura ocen badanych w sprawie poziomu barier dostępu do szkoleń

Rodzaj bariery	Poziom bariery			
	Niski	Średni	Wysoki	Bardzo wysoki
Zbyt mała liczba miejsc	27	29	25	19
Brak odpowiedniej propozycji szkolenia	23	35	29	13
Zbyt długi okres oczekiwania (od zapisu do realizacji)	15	38	35	12

Źródło: Badania przeprowadzone w ramach seminarium magisterskiego prowadzonego przez autorkę.

Badanych zapytano o to, o jakie inne poza szkoleniami formy wsparcia ze strony urzędu pracy się starali oraz czy wnioskowaną pomoc otrzymali. Z odpowiedzi na te pytania wynika, że najbardziej popularną poza szkoleniami formą wsparcia są uzyskane staże zawodowe. O ten rodzaj wsparcia starały się 43 spośród badanych osób. Stosunkowo mniejszym uznaniem cieszą się szkolenia indywidualne, dotacje na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej oraz roboty publiczne. O te formy wsparcia starało się bowiem odpowiednio 20, 11 i 7 ankietowanych. 28 osób przyznało się do braku starań o inną formę wsparcia. Z kolei aż 39 osób stwierdziło, że nie otrzymało wnioskowanej formy wsparcia, co oznacza, że aż 54% bezrobotnych nie otrzymało pomocy, o którą się starało. Z otrzymania pomocy były zadowolone 24 osoby, natomiast otrzymanie pomocy częściowej zadeklarowała grupa 9 badanych. Respondentów poproszono o opinię w sprawie powodu nieotrzymania wnioskowanej pomocy. Aż 76% ankietowanych za główny tego powód uznało brak środków finansowych w dyspozycji urzędu pracy. Dwie osoby jako przyczynę braku pozytywnej reakcji urzędu wskazały niechęć jego pracownika.

Specyficzną formą aktywizacji bezrobotnych jest poradnictwo zawodowe. Ma ono na celu zwiększenie mobilności bezrobotnych, pomoc w sporządzaniu dokumentów aplikacyjnych oraz przygotowanie tych osób do rozmów z potencjalnymi pracodawcami. O zakres korzystania z tej formy pomocy zapytano badane osoby. W odpowiedzi aż 43% ankietowanych stwierdziło, że nigdy z niej nie skorzystało. 13 osób zadeklarowało skorzystanie z porady grupowej, a 47 osób – z porady indywidualnej. Korzystających z porad poproszono o określenie stopnia zadowolenia z tej formy aktywizacji bezrobotnych. W konsekwencji prawie połowa badanych uznała, że byli w pełni zadowoleni (48% ogółu korzystających), a 45%, że tylko częściowo. Następnie zapytano ankietowanych, jak oceniają jakość udzielonych im porad zawodowych w skali od 1 (oceny najniższej) do 5. Z analizy odpowiedzi na to pytanie wynika, że wszystkim badanym elementom porad zawodowych wystawiono najwięcej ocen średnich. Relatywnie najlepiej przez badanych ocenione zostały metody wykorzystywane podczas prowadzenia porad/zajęć, bowiem ten element uzyskał najwięcej ocen na poziomie najwyższym (4 i 5).

Uwagi końcowe

Problem bezrobocia występuje w niemal każdym kraju. Po reformach gospodarczych u schyłku końcem lat 80. XX wieku stał się on również udziałem Polski. Zmieniająca się gospodarka wytworzyła w sferze zatrudnienia potrzeby zmiany zawodu i przekwalifikowania, dlatego też urzędy pracy, w tym także Powiatowy Urząd Pracy we Wrześni, stosują różnego typu programy aktywizacji bezrobotnych, takie jak: szkolenia, roboty publiczne, prace interwencyjne, prace społecznie użyteczne, staże, przygotowania zawodowe, dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Urzędy pracy wspierają również rozwój przedsiębiorstw poprzez dofinansowanie tworzonych oraz doposażenie już istniejących stanowisk pracy w odpowiedni sprzęt czy narzędzia. Podstawowym założeniem tych działań jest stworzenie nowych miejsc pracy dla osób zarejestrowanych w urzędzie pracy przez okres co najmniej dwóch lat.

Ankietowani bezrobotni odczuwają dużą potrzebę wsparcia różnymi formami aktywizacji, lecz mają wątpliwości co do ich skuteczności. Największym zainteresowaniem cieszą się szkolenia i staże. Bariery związane z liczbą miejsc oraz okresem oczekiwania są jednak oceniane negatywnie. Dużym problemem jest również brak wystarczających środków finansowych.

Jak wynika z przedstawionych danych, ocena skuteczności aktywizacji jest dość wysoka. Najlepsze wyniki są uzyskiwane w działaniach indywidualnych, co nie znaczy, że należy zaprzestać działań grupowych, ponieważ realizując różnego rodzaju projekty, uzyskuje się wymierne korzyści społeczne, np.: zmniejsza się liczba osób pracujących w szarej strefie oraz bierność w poszukiwaniu pracy. Dzięki wszystkim działaniom w ramach aktywnych i pasywnych form aktywizacji bezrobotnych, a także przez zaangażowanie pracowników PUP we Wrześni oraz władz lokalnych stopa bezrobocia sukcesywnie spada. Niestety rośnie odsetek osób długotrwale zarejestrowanych, co powoduje coraz większe trudności w zmobilizowaniu osób bezrobotnych do działania.

Należy jednak pamiętać, że nawet najbardziej efektywne dopasowanie aktywnych czy pasywnych instrumentów rynku pracy do potrzeb bezrobotnych nie przyniesie wymiernych rezultatów, jeżeli koniunktura na rynku pracy będzie niekorzystna.

Literatura

- Urząd Statystyczny w Poznaniu (2011), *Biuletyn statystyczny województwa wielkopolskiego*, Poznań.
- Borkowski T., Marcinkowski A. (1999), *Socjologia bezrobocia*, Wydawnictwo Śląsk, Katowice.
- Kaczmarczyk S. (2003), *Badania marketingowe. Metody i techniki*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa.
- Kwiatkowski E. (2002), *Bezrobocie. Podstawy teoretyczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.